

תרבות

אריאל שנבל

בחמישי הקרוב בגן העצמאות יים: הפילהרמונית מארחת את יהודית רביץ

במסגרת אירועי יום ירושלים שחל השבוע, יתקיים ביום חמישי הקרוב מופע מיוחד, חד-פעמי וחגיגי של התזמורת הפילהרמונית הישראלית עם הזמרת יהודית רביץ, תחת כיפת השמיים, בגן העצמאות שבבירה. רביץ תבצע במופע עיבודים שהוכנו במיוחד עם התזמורת הפילהרמונית הישראלית, בניצוחו של אילן מוכיח. האירוע החגיגי יתקיים במעמד ראש העיר, ניר ברקת, ואישים נוספים. מחיר הכניסה לאירוע יהיה סמלי ויעמוד על 20 ש"ח בלבד.

ביקורת ספר

אריאל שנבל

שלום אדוני המלך

אני, הנרי השמיני / מרגרט ג'ורג' / תרגום: צילה אלעזר / אחוזת בית / 994 עמ'

יש אנשים שקונים ספרים על-פי משקל. ספרים המכילים פחות מ-400 עמודים בכלל לא נחשבים אצלם כברי דפדוף, ורק כשהמספר חוצה את ה-700/650 הם מוכנים לשקול את רכישתו. "תראה", הם מנסים להסביר לי, "אני קורא מהר, וספר דק נגמר אצלי תוך שעותיים. אם הוא טוב אני מתבאס שהסיפור נגמר מהר, ואם הוא לא טוב אז למה לבזבז עליו בכלל כסף?". אם גם אתם מכירים מישהו כזה, שילחו אותו לקנות, או קנו לו בעצמכם כמתנה, את "אני, הנרי השמיני" - יומנו האישי של מלך עם הערות מאת ליצן החצר שלו. 994 עמודים, אם נדייק. הנרי השמיני, שמלך באנגליה במחצית הראשונה של המאה ה-16 (1509-1547), נודע בעיקר בגלל שני דברים: ייסוד הכנסייה האנגליקנית והעובדה שהתחתן עם שש נשים במטרה להביא לעולם בן זכר כיוורש. אנגלופילים מובהקים ודאי שלא יחמיצו הזדמנות לקרוא על המלך, המושמץ בדרך-כלל, כמה מאות של עמודים שבהם הוא מתואר באור חיובי למדי. אבל גם כמי שאי-אפשר להגדירו כאנגלופיל, וגם כמי שלא אוהב במיוחד ספרים ארוכים רק כי הם ארוכים, הספר הזה בהחלט מומלץ על-ידי, מהסיבה הפשוטה שכיף לקרוא אותו - גם אם אני מודה כי דילגתי פהזשים על עמודים שהיו נראים לי מיותרים; בכל זאת, יש עוד דברים לעשות בחיים. ראשית, מכיוון שלמרות שמדובר באוטוביוגרפיה בדיונית, היא מבוססת על שנות מחקר רבות וקריאת למעל מ-300 (!) ספרים על האיש ופועלו. שנית, יש בספר הזה כמעט הכל: קטעים משעשעים, עצור-בים, מעניינים ואפילו מותחים פהזשים, והוא כתוב באופן קולח ונהיר, עד שלא תמיד אפשר להאמין שקראת כבר רבע/שליש/חצי/שלושת-רבעי ממנו. ואגב, המחברת, מרגרט ג'ורג', אינה אנגליה אלא אמריקאית, שהחלה את קריירת הכתיבה שלה דווקא בתל-אביב, אליה הגיעה בצעירותה ככת לדיפלומט אמריקאי. וזאת, אם תרצו, עוד סיבה לבחור דווקא את הספר הזה מיתר חבריו למועדון ה"כמעט-אלף-עמודים".

טרזקי / ברטרנד פטנוד / כרמית גיא / הוצאת כתר ועברית / 322 עמ'

בביקורת על "אני, הנרי השמיני", הודיתי שאיני אנגלור-פיל. ובכן, גם בתולדותיה ופיתוליה של רוסיה אני לא מאוד מתעניין. ובכל-זאת, כשהגיעה לידי הביוגרפיה של לב טרוזקי, החלטתי שאין ברירה אלא למלא את הבור בהשכלה. כי טרוזקי, יחד עם שמות כמו לנין וסטאלין, השפיעו הרבה מעבר לתחומיה של רוסיה. האיש, שהיה מראשי המהפכה הקומוניסטית ואף היה מיועד להחליף את לנין, ובסופו של דבר נרצח במקסיקו על-ידי סוכן סובייטי לאחר שנרדף שנים בידי סטלין, הוא ללא ספק אחת הדמויות המרתקות שהצמיח מתוכו הקומוניזם. בספר, שלעיתים דומה יותר לספר מתח מאשר לביוגרפיה, מצליח פטנוד להפיח חיים בדמותו של טרוזקי, ולהגיש אותה - מעניינת ומרתקת כאילו נפגשת איתה בפעם הראשונה - לקורא, שמן הסתם כבר יודע את תחילת, אמצע וסוף הסיפור. וזה, לכשעצמו, הישג לא מבוטל.

הפילוסופים הגדולים / סטיבן לאו / תרגום: אינגה מיכאלי / הוצאת מטר / 205 עמ'

ואם כבר סתימת בורות בהשכלה, הנה ספר שהוא בבי-חינת משאית אספלט שלמה שאפשר לשפוך על הנתב מלא המהמורות (לרובנו, לפחות), הקרוי פילוסופיה. כן, כולנו שמענו קצת על הובס ומרקס, על ג'ון לוק ואריסטו ואפלטון. חלקנו אפילו ידע לחבר בין ציטוט ידוע להור-גה המתאים. אבל הספר הזה מצליח לתת - בשניים עד שישה עמודים לכל אחד מהפילוסופים הגדולים לאורך הדורות - את כל המידע הנחוץ והחשוב על 50 הוגים ותורתם, מבדדה ועד פיטר סינגר, דרך סארטר, שפי-נוזה, דייוויד יום ועוד רבים שלבושתי התוודעתי אליהם כאן לראשונה. כמובן שהמידע ניתן בקצרה ובתמצות, כולל בוקסות המכילות ביוגרפיה קצרה, אבל עדיין מדובר בבחינת "כלי-מה-שצריך-לדעת-על", לפחות למי שאינו מתכוון לכתוב על ההוגה המסוים ביוגרפיה של 994 עמ', כמו זו שנכתבה על הנרי השמיני בביקורת דלעיל. אופציית מתנה מצויינת לתלמיד או הסטודנט שעושה רושם כי הוא מתעניין בעוד משהו חוץ מפיסיקובוק.

סתולניות

חגית עופרן, נכדתו של פרופ' לייבוויץ' ופעילת שטח בשלום עכשיו, היא גיבורת סרטה של לאה קליבנוף, 'המשיח תמיד יבוא', שיוקן מחר בפסטיבל 'דוקאביב'. שיחה נוקבת עם שתי נשים דתיות המחזיקות באג'נדות שלגמרי לא מקובלות בחברה שממנה הגיעו

"אני לא תופסת את חגית כמולשינה". הבמאית לאה קליבנוף (מימין) וחגית עופרן

לא היו האנשים הבודדים האלה שמסתור-בבים בג'יפס ועוקבים אחר כל מאחז, אני לא יודעת מה היה קורה. יכול להיות שהיו הרבה יותר. ברור שזה לא סיפור פשוט, אבל לחגית, שהיא אגב אדם מאוד לא מציצני באופיו, יש תמיד את התשובה שלה: 'למה אתם מתלוננים על זה שמפרסמים דברים אסורים? אל תעשו דברים אסורים'. ואיך שלא מסתכלים על זה זוהי התשובה הנכונה ומבחינתה זו שליחות".

האם במובן מסוים חגית הפכה לגיבורת סרט? עקב היותה נכדתו של פרופ' ישעיהו לייבוויץ'?

"כמה פעמים זה מוזכר בסרט? בקושי פעם אחת. מבחינת התקשורת זה גימיק, אבל מבחינת זה היה אותו דבר אילו עקבתי אחר פעילה אחרת של שלום-עכשיו".

שם הסרט נלקח מציטוט שלו. "הוא חלק מההוויה שלה ומהזהות שלה, וזה השם שבאמת באמת הכי התאים לסרט. מה זה 'המשיח תמיד יבוא'? היא מסבירה את זה בסרט, שצריך להמשיך להילחם למען הצדק גם אם בינתיים זה לא קורה. כשאני רואה את חגית אני לא חושבת, הנה הנכדה של לייבוויץ'. זו חגית שאני מכירה כבר שנים".

עופרן: "שם הסרט הוא כמעט האכזר היחיד בסרט לכך שסבא שלי הוא פרופסור לייבוויץ'. נכון שהושפעתי ממנו, אבל אני לא רואה את עצמי כממשיכת מורשתו".

לאה, סביר להניח שלא תוכלי לצאת עם הסרט הזה להקרנות בהתנחלויות. "הקרנת הבכורה שלו תהיה בליל יום ירושלים. מבחינת זה טיימנג מצוין, אבל גם יגרום לכך שכמה מחבריי, הימנים יותר, לא יבואו, וזה מאוד מאכזב. עד עכשיו ראו את הסרט אנשים דתיים, אבל עם דעות פרו-ליטות קרובות לשלי. אני מאוד מסוקרנת לראות איך יגיבו אלה שלא".

את יודעת שאם הסרט ייצא לפסטיבליים בחו"ל, יהיו שיגידו 'היא מוציאה את דיבת הארץ רעה'.

"כשהייתי צריכה לממן לבד את הסרט, עלתה השאלה של לנסות לקבל מימון מחו"ל. זה משהו שלא עשיתי בגלל שלא רציתי שאף אחד יגיד, 'מימן אותה האחרון האירופי'. היה לי ברור לחלוטין שאת זה לא אעשה. לגבי הביקורת שאולי תהיה, אם יגידו, אתמודד".

נחום מוכיח

שתי נשים צעירות מסתובבות בג'פ' לבן ברחבי יהודה ושומרון. האחת, לאה קליבנוף, מצלמת את רעותה, חגית עופרן, הנוהגת, עוצרת מדי פעם ומצלמת מאחז או קרואן חדש שצץ בשטח. ניכר בעופרן שהיא מכירה כל רגב אדמה באזור. השתיים מדברות על מה שעניינהן רואות, והרבה יותר, וחגית בעיקר פורשת את תחור-שותיה-הגיגיה-התובנותיה. לדבריה משתר-בבים במינן גבוה טקסטים מהמקורות, ניכר שהיא שולטת בהם. מעת לעת מגיעות הש-תיים למחסומי כניסה ליישובים. בדרך-כלל מסרבים להכניסן פנימה.

כך, בגדול, נראה 'המשיח תמיד יבוא', סרטה של קליבנוף שבמרכזו עופרן, נכדתו של ישעיהו לייבוויץ' ואחראית על פרויקט מעקב התנחלויות מטעם שלום-עכשיו. הסרט יוקרן בבכורה מחר (שלישי, 11.5), בסנימטק תל-אביב, במסגרת פסטיבל הקר-לנוע הדוקומנטרי 'דוקאביב'. "קצת קשה לחגית עם החשיפה", אומר-רת הבמאית קליבנוף, ש'המשיח מיד יבוא' החל כסרט הגמר שלה בבית הספר לקר-לנוע 'מעלה', והמשיך כפרויקט עצמאי. "היא בנתה על סרט סטודנטים שאף אחד לא יראה".

אתן מגיעות מאותו רקע. "נולדנו באותה שנה וגם גדלנו באותו רחוב. לאחר-מכן נפגשנו באוניברסיטה בתקופה שאחרי רצח רבין כחברות בתא סטודנטיות דתיות-שמאלניות שהיה יותר פעיל בתקופה ההיא".

דתיות-שמאלניות. יש בכלל היה בזאת? עופרן: "מחקר באוניברסיטת בראיילן בחברה הדתית גילה שחמישה אחוזים מבנות החברה הדתית האורתודוקסית מגדירות את עצמן שמאלניות. זו לא כמות גדולה, אבל גם לא מבוטלת. כשאני גדלתי, הרבה אנשים שגדלו איתי ואלה הסובבים אותי היום, היו והינם דתיים ושותפים לדי-עוטיי הפוליטיות".

לאה, מה בעצם הייתה האג'נדה שלך ביוצרת בסרט?

"קודם כל הסתירה הגלומה בחגית. מצד אחד העובדה שהיא הפסיקה לשמור מצוות, אבל מאידך מאוד מחוברת ליהדות. רואים בסרט שכל משפט שני שלה הוא ציטוט מאיזו מסכת. מצד שני, היא לא סתם פעילה אלא זו שמסתובבת בהתנחלויות. היא בשטח, מתע-מתת עם החברה שבסופו של דבר גדלה בה. הקונפליקט הזה היה נקודת המוצא שלי, כמו גם ריאקציה לזה שהיא ועוד ידיד שמקורב אליי הפסיקו לשמור מצוות באותה תקופה, לפני כשמונה שנים. זו הייתה תחושה לא קלה, של נטישה ואכזבה".

בסרט מצוין שהפקה החלה ב-2006 והסתיימה ב-2009. מדוע ולמה?

"ראשית, בגלל נסיבות אישיות-משפ-חתיות הפסקתי לצלם לתקופה וגם תהליך העריכה התמשך. היה חשוב לנו לפרוש את הסיפור לא מבחינת המבנה הכרונוולוגי, אלא זה המגלה את הסיפור של חגית. גם העובדה שסרט הפך להיות עצמאי הצריך